

PREDLOZI ANEMA I ANEMOVOG PRAVNO ODELJENJA ZA POBOLJŠANJE MEDIJSKE REGULATIVE

Regulisanje satelitskog emitovanja

U Srbiji u ovom trenutku funkcionišu tri satelitske „direct-to-home“ (DTH) platforme, SBB-ov Total TV, Pink Plus i Digi TV rumunske telekomunikacione kompanije RCS&RDS. Dok Pink Plus distribuira isključivo kanale iz Pinkove ponude u regionu, Total TV i Digi TV su DTH platforme koje obuhvataju čitav niz kanala, kako lokalnih zemaljskih, tako i stranih satelitskih kanala. Njihovo emitovanje u Srbiji odvija se u odsustvu odgovarajuće regulacije.

Zakon o radiodifuziji, u članu 40. utvrđuje da Republička radiodifuzna agencija izdaje dozvole za satelitsko emitovanje programa bez javnog konkursa, na zahtev Operatora. Iako je Zakon usvojen i stupio na snagu još 2002. godine, do današnjeg dana nije izdata ni jedna dozvola za satelitsko emitovanje. Međutim, kako je članom 40 stav 2 Zakona o radiodifuziji, predviđeno da je operator koji aplicira za izdavanje dozvole satelitsko za emitovanje dužan da ispunji uslove propisane posebnim zakonom kojim se uređuje oblast telekomunikacija u pogledu posedovanja propisanih dozvola, ispunjenja tehničkih uslova i standarda za mrežu i stanicu koju koristi i druge uslove propisane tim zakonom i koje odredi regulatorno telo nadležno za oblast telekomunikacija, stav Republičke radiodifuzne agencije bio je da je izdavanje telekomunikacionih dozvola za DTH platforme preduslov izdavanju dozvola za pojedinačne programe koji se putem te platforme distribuiraju.

Zakon o telekomunikacijama, sa svoje strane razlikuje dozvole za javne telekomunikacione mreže i javne telekomunikacione usluge (licence i odobrenja), dozvole za radio stanice i tehničke dozvole. U odnosu na satelitsko emitovanje, Ratel, kao regulatorno telo nadležno za oblast telekomunikacija, dugo nije ništa preduzimao kako bi u odnosu na satelitsku DTH uslugu, kao faktički javnu telekomunikacionu uslugu, regulisao režim izdavanja dozvola i propisao uslove za izdavanje takvih dozvola. Ratel još uvek u odnosu na satelitsko emitovanje dozvole izdaje isključivo u formi dozvola za radio stanice (satelitske up-link stanice), po proceduri koja ne uzima u obzir da li se pruža javna telekomunikaciona usluga ili se up-link koristi isključivo za sopstvene potrebe (npr. radi distribucije signala do udaljenih zemaljskih predajnika).

Ključni problem koji je ovakva situacija stvarala u praksi, tiče se nemogućnosti adekvatne zaštite autorskog i srodnih prava, pre svega proizvođača sadržaja. Konkretno, članica ANEM-a B92, nakon raskidanja ugovora sa rumunskom telekomunikacionom kompanijom

RCS&RDS, pune dve godine ne uspeva da izdejstvuje isključivanje svog kanala iz Digi TV ponude, i pored odgovarajuće sudske odluke koju je u tom smislu doneo Trgovinski sud u Beogradu.

Ratel u junu 2007. godine objavljuje javni poziv za prijavljivanje lica koja pružaju ili nameravaju da pružaju usluge satelitske distribucije RTV programa, a razgovori na temu sadržaja zahtevane regulacije se odlažu do druge polovine 2008. godine.

Predstavnici ANEM-a, svesni problema koje nedostatak regulacije izaziv, predložili su da se prilikom osmišljavanja odgovarajuće regulative uzme u obzir sledeće:

- donošenje pravilnika kojim bi se pružanje javne telekomunikacione usluge satelitske distribucije RTV programa podvrglo režimu izdavanja odobrenja;
- uslovljavanje izdavanja odobrenja postojanjem odgovarajućih ugovora kojima se štite kako autorska, tako posebno i srodna prava radiodifuznih preduzeća čiji programi se satelitski distribuiraju putem konkretne platforme.

Nacrt Pravilnika o uslovima za pružanje usluge distribucije radio i televizijskog programa i sadržaju odobrenja, objavljen je i dostupan na sajtu Ratela 9.12.2008. godine. Iz predloženog teksta je vidljivo da, saglasno predlogu ANEM-a, nacrt predviđa da se javna telekomunikaciona usluga satelitske distribucije RTV programa podvrgne režimu odobrenja. Takođe, saglasno predlogu ANEM-a, dostavljanje spiska ugovora kojima se štite autorska i srodna prava predviđeno je kao uslov izdavanja odobrenja. Ostale odredbe su standardne tehničke prirode.

Usvajanjem pravilnika u predloženom tekstu, postigli bi se sledeći rezultati:

- formiranje registra izdatih i važećih odobrenja, što bi olakšalo sprečavanje piratske satelitske distribucije;
- omogućavanje Ratel-u da u slučaju ponovljenih ili težih povreda uslova iz odobrenja (uključujući i uslove koji se tiču poštovanja autorskih i srodnih prava) ili uslova i obaveza iz Zakona o telekomunikacijama, odobrenje može i oduzeti.

Uvrštavanje spiska ugovora kojima se štite autorska i srodna prava predviđeno na listu uslova za izdavanja odobrenja, omogućilo bi proizvođačima programa koji se distribuiraju na ovakvim platformama, ukoliko ugovor sa njima nije na spisku koji je operator predao prilikom apliciranja za odobrenje, da podnosi prijave protiv operatora kao efikasnije sredstvo zaštite svojih prava u odnosu na sudski postupak.

Usvajanjem pravilnika Republička radiodifuzna agencija izgubila bi argument uz pozivanje na koji sedam godina nakon usvajanja Zakona o radiodifuziji još uvek nije regulisala postupak izdavanja programskih dozvola za satelitsko emitovanje programa. To bi omogućilo ANEM-u, ali i ostalim zainteresovanim, uključujući i krajnje korisnike i njihova udruženja, da izvrše pritisak na RRA radi potpune regulacije ove oblasti – konkretno regulacije programskih uslova za izdavanje dozvola.

U međuvremenu, javna rasprava je okončana i očekujemo da će predlog pravilnika, sa gore citiranim odredbama na kojima je ANEM insistirao, biti usvojen.

Primena Zakona o autorskim i srodnim pravima

Dve stvari su obeležile prethodnu godinu i odnos između medija, kolektivnih organizacija i Zavoda za zaštitu intelektualne svojine, po pitanju naknada za korišćenje autorskih i srodnih prava.

Po članu 125 stav 2 Zakona o autorskom i srodnim pravima, naknada na koju imaju pravo proizvođači fonograma i naknada na koju imaju pravo interpretatori, naplaćuju se od korisnika u vidu jedinstvene naknade koju ubira proizvođač fonograma. Zakon kaže da ako ugovorom između proizvođača fonograma i interpretatora nije drukčije određeno, proizvođač fonograma obavezan je da bez odlaganja preda polovinu ubrane naknade interpretatoru čija se interpretacija nalazi na njegovom fonogramu.

Ovakva odredba ušla je u zakon u vreme kad nisu postojale kolektivne organizacije za zaštitu prava interpretatora, već samo Sokoje i OFPS. U međuvremenu je Zavod izdao licence i dvema kolektivnim organizacijama za zaštitu prava interpretatora, Pragus i Pi.

OFPS nikada nije izdvajao polovinu ubrane naknade za interpretatore, niti je pokazao spremnost da ubranu naknadu deli sa Pi i Pragusom. Pi i Pragus su objavili svoje tarife, te počeli da emiterima dostavljaju predloge ugovora u kojima insistiraju na neposrednoj naplati interpretatorske naknade. Pravna služba ANEM-a u julu 2008. godine, sastavlja dopis kojim su članice koje je Pi kontaktirao odgovarale na ovaj zahtev. U dopisu se navodi sledeće:

„U odnosu na dostavljeni predlog ugovora, vezan za korišćenje interpretacija iz Vašeg repertoara, kao i naknadu za takvo korišćenje, uz puno uvažavanje za autorska i srodna prava uopšte i prava interpretatora posebno, obaveštavamo Vas da, u ovom trenutku, ugovor, kakav predlažete, nismo u mogućnosti da prihvatimo.

Ovo stoga što predlog ugovora koji ste nam dostavili podrazumeva neposrednu naplatu interpretatorske naknade, mimo i preko naknade koju već plaćamo organizaciji za kolektivno ostvarivanje prava proizvođača fonograma - Organizaciji proizvođača fonograma Srbije - O.F.P.S. iz Beograda.

Po našem shvatanju smisla i domašaja odredbi člana 115 stav 2 i člana 125 stav 2 Zakona o autorskom i srodnim pravima („Službeni list SCG”, broj 61/2004), naknada koju ubira Organizacija proizvođača fonograma Srbije - O.F.P.S, jeste jedinstvena naknada koja, pored naknade za proizvođače fonograma, obuhvata i interpretatorsku naknadu, te bi se potpisivanjem predloženog ugovora sa Organizacijom za kolektivno ostvarivanje prava interpretatora – PI, pri navedenom tumačenju citiranih odredbi Zakona o autorskom i srodnim pravima, praktično obavezali i prihvatili da interpretatorsku naknadu plaćamo dva puta.

Očekujemo da kolektivne organizacije za zaštitu srodnih prava između sebe, uz asistenciju Zavoda za intelektualnu svojinu kao organa koji vrši nadzor nad njihovim radom, nađu rešenje koje će biti u skladu sa zakonom, obezbediti punu zaštitu srodnih prava, ali i koje neće podrazumevati dvostruku naplatu naknade za istu kategoriju prava, niti neprihvatljivo opterećenje za emitere, polazeći od nesumnjivog značaja emitera za ostvarivanje slobode izražavanja u demokratskom društvu, ne samo u svetlu zadatka medija da prenose informacije i ideje o stvarima od javnog interesa, već i u svetlu prava javnosti da informacije i ideje o stvarima od javnog interesa prima.”

Ovakav stav ANEM-a je prihvaćen i Pi više nije tražio potpisivanje navedenog ugovora.

Kad su Pi i Pragus objavili svoje tarife, Sokoj je došao do pravilnog zaključka da će dalje nagomilavanje obaveza korisnika dovesti do pada naplate, gde će oni biti na udaru, te su insistirali kod Zavoda da se pokrenu pregovori o usklađivanju naknada kojim bi se praktično postavili limiti do kojih organizacije za zaštitu srodnih prava mogu uvećavati svoje naknade preko onoga što Sokoj naplaćuje. Sokoj, koji je krajem 2007. godine nešto smanjio svoju tarifu, insistirao je na usklađivanju tarifa, npr. za radio u srazmeri 10:3:3 (za televiziju 10:0,8:0,8), odnosno da na svakih 10 dinara naplaćenih jednoj radio stanici od Sokoja, OFPS sme istoj stanici da naplati 3 dinara, a organizacije za zaštitu prava interpretatora zajedno takodje 3 dinara. Ovakva srazmera bila je prihvatljiva organizacijama za zaštitu prava interpretatora, ali ne i OFPS-u. Do dogovora na kraju nije došlo.

ANEM je, zastupajući interese svojih članica, tokom 2008. godine, na više sastanaka sa predstavnicima OFPS-a i SOKOJ-a, insistirao na smanjenju njihovih tarifa. Koristeći argumentovane zahteve, ANEM je postigao sledeće:

1. OFPS je, u maju 2008. godine, usvojio novu, nižu tarifu, kojom je naknada smanjena sa 4% na 3% ukupnog prihoda za komercijalne radio stanice, dok je u odnosu na komercijalne televizijske stanice raspon smanjen sa ranijih 1,25% - 2% (zavisno od obima korišćenja muzike) na sadašnjih 0,7% - 1,25% (takodje zavisno od obima korišćenja muzike), a srazmera između tarifa Sokoja i OFPS-a je ostala na nivou 10:10 za radio, odnosno 10:4 za televiziju.

2. Takodje, na zahtev ANEM-a, Sokoj je prihvatio da, počevši od 2009. godine, osnovicu za obračun naknade paušalno umanja za 10% na ime standardnih bonusa koji se odobravaju marketinškim agencijama. U odnosu na Sokojevu tarifu koja je 2007. godine smanjena na 2,5% ukupnog prihoda za komercijalne stanice, obezbedili smo mogućnost stanicama da dodatno umanjuju osnovicu na koju se ovaj procenat primenjuje za još 10% . s tim što se bonusi ne moraju dokumentovati, već se umanjenje osnovice vrši automatski

U vezi sa izmenama Zakona o autorskim pravima, jasno je da nije postojala politička spremnost za izmene tog Zakona, na način na koji bi se povećala ovlašćenja Zavoda za intelektualnu svojinu da kontroliše visinu i način na koji kolektivne organizacije utvrđuju tarifu. Sam Zavod je predložio varijantu u kojoj bi reprezentativne asocijacije korisnika (u konkretnom slučaju emitera) i kolektivne organizacije, tarifu donosile dogovorno, dok bi se u odsustvu dogovora konačna odluka o tarifi prepuštala arbitraži. Medjutim, ovakav predlog je povučen. ANEM intenzivno radi na predlogu izmena i dopuna navedenog zakona, kojim bi se sva važna pitanja, za koja je uočeno da nisu pravilno ili uopšte nisu rešena, na adekvatan način regulisala.

Izdvajanje emisione tehnike iz RTSa

Medijska politika i propisi mogli su na brojne načine biti iskorišćeni da se podstakne stvaranje povoljnijeg okruženja za medije, a jedan od njih je i razdvajanje ključnih emitterskih postrojenja i njihove odgovarajuće infrastrukture, koja se u ovom trenutku nalazi u vlasništvu i pod kontrolom RTS-a. Činjenica da lokacije na velikoj nadmorskoj visini koje su od ključnog značaja za nacionalnu pokrivenost svih nacionalnih emitera – komercijalnih i

javnih – koristi i njima upravlja RTS, predstavlja negativnu vertikalnu koncentraciju i takođe omogućava zloupotrebu dominantne pozicije u smislu Zakona o zaštiti konkurencije.

Zakon o radiodifuziji iz 2002, kojim se predviđa transformacija RTS-a u dva operatera javnog servisa, navodi da bi emiterska infrastruktura (zgrade, tornjevi, antene itd.) trebalo da bude korišćena od strane budućeg javnog servisa samo u skladu sa sporazumom zaključenim sa Republičkom upravom za imovinu Republike Srbije. Ipak, informacije o takvom sporazumu i njegovom sadržaju još uvek nisu dostupne javnosti. Praksa u ovoj oblasti pokazuje da Republička uprava za imovinu nije uspjela da ograniči obim upotrebe emiterske infrastrukture od strane javnih emitera na one potrebe koje se odnose na broj mreža na kojima se javni servis emituje, kao što je predviđeno zakonom.

Razdvajanje emiterskih postrojenja i infrastrukture opisano je kao neophodan korak još u Strategiji razvoja radiodifuzije iz 2005. Republička agencija za radiodifuziju imala je stav da situacija u kojoj jedan emiter (RTS) ima kontrolu nad ključnim emiterskim postrojenjima i infrastrukturom ne garantuje ravnopravni položaj svih elektronskih medija. Agencija je zaključila da je potrebno razdvojiti sistem emitovanja i sistem prenosa signala od organizacije sadašnjeg RTS-a (budućeg javnog servisa), kao i od organizacije komercijalnih emitera koji u ovom trenutku poseduju ta postrojenja.

Kako je navedeno u Strategiji razvoja radiodifuzije, Agencija je imala stav da to pitanje treba rešiti formiranjem javnog preduzeća koje će svim emiterima koji dobiju licencu garantovati ravnopravan pristup emiterskim postrojenjima.

Ipak, javno preduzeće nije formirano zbog opstrukcije od strane samog RTS-a i stava Ministarstva kulture da razdvajanje i formiranje novog javnog preduzeća iziskuje zakonodavnu intervenciju i izmenu Zakona o telekomunikacijama.

ANEM, u svojim predlozima, insistira na razdvajanju emiterskih postrojenja i infrastrukture, ukazujući na probleme koje će zastoj uzrokovati u vezi sa predstojećom digitalizacijom i nemogućnost organizovanja javnog tendera za operatere digitalnih emiterskih mreža pre razdvajanja. ANEM je posebno zahtevao da Ministarstvo za telekomunikacije reši ovaj problem, s obzirom da on predstavlja prepreku za digitalizaciju.

Ministarstvo za telekomunikacije imalo je puno razumevanja i prihvatilo ANEM-ov zahtev i predložilo Vladi donošenje odluke o razdvajanju emiterskih postrojenja i infrastrukture. Odluka, kojom se Ministarstvo za telekomunikacije ovlašćuje da organizuje tender za imenovanje savetnika za razdvajanje, usvojena je i nakon toga je imenovan savetnik sa iskustvom u podeli javnih preduzeća. U ovom trenutku, savetnik prikuplja podatke i njegov izveštaj i mišljenje biće dostupni u aprilu 2009.